

7. Mobilita a stabilita obyvatelstva – scénář odstavení Jaderné elektrárny Dukovany

Petra Špačková

Vzhledem k významu EDU jako velkého regionálního zaměstnavatele zůstává otázkou, do jaké míry by se stabilita (resp. mobilita) obyvatelstva změnila, kdyby došlo k uzavření elektrárny a tím i ztrátě řady pracovních míst. Lze se domnívat, že v rozvojově slabém území by část obyvatel regionu (zejména kvalifikovaní odborníci) nenalezla odpovídající uplatnění a byla by nucena začít dojíždět za prací jinam nebo zvážit vystěhování z regionu. Cílem mapy je roto pokusit se popsat možnou budoucí migrační mobilitu a stabilitu na příkladu zaměstnanců ČEZ pracujících v lokalitě Dukovany. Jejich názory a postoje jsme se snažili podchytit prostřednictvím dotazníkového šetření.

Cílem šetření bylo získání informací o rezidenční spokojenosti zaměstnanců, o jejich možnostech a schopnostech se přizpůsobit různým scénářům vývoje a jejich postoje k případnému stěhování ve vztahu k vývoji EDU. Dotazníkové šetření bylo provedeno v září 2015. Pro distribuci a sběr dotazníků přímo v EDU bylo proto zvoleno období odstávky reaktoru, které umožnilo zachycení vysokého počtu pracovníků. Ve stručném dotazníku byla využita kombinace 24 uzavřených, polouzavřených otázek a otevřených otázek. Z celkového počtu zaměstnanců skupiny ČEZ pracujících v lokalitě Dukovany (1143 pracovníků; EDU 2015), vyplnilo dotazník 273 pracovníků, kteří bydleli ve sledovaném regionu. Demografická, sociální a profesní struktura výsledného vzorku, tvořící 24 % zaměstnanců, je velmi podobná struktuře zaměstnanců ČEZ pracujících v lokalitě Dukovany. Šetření je tak možné považovat za reprezentativní pro tuto skupinu.

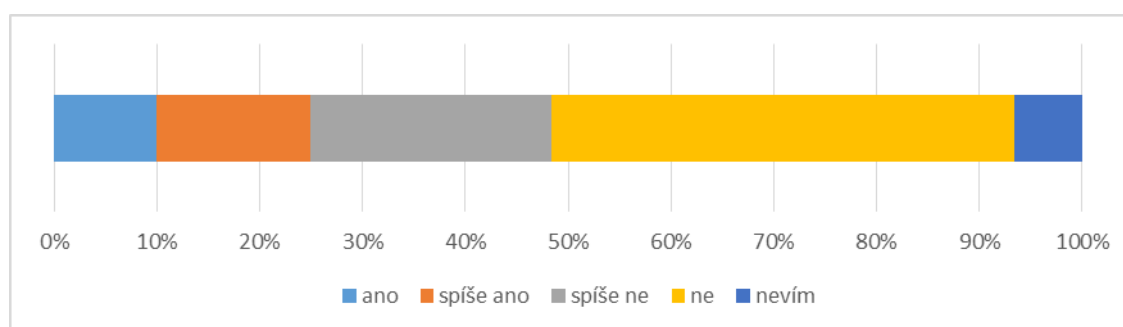
Budoucí migrační strategie obyvatel regionu je možné demonstrovat na skupině obyvatel, kteří se zapojili do dotazníkového šetření. Přestože výsledky šetření ukazují pravděpodobné migrační strategie pouze zaměstnanců ČEZ pracujících v lokalitě Dukovany, je možné předpokládat, že do určité míry obdobné strategie by zaujali i další obyvatelé regionu, kteří jsou přímo (např. další pracovníci subdodavatelů) nebo nepřímo (např. poskytovatelé komerčních služeb) vázáni na činnost jaderné elektrárny. Samozřejmě je však nutno mít na paměti, že vázanost na činnost EDU je u jejich zaměstnanců zdaleka nejvyšší, což se může odrážet i v jejich postojích k migrační mobilitě.

Výsledky šetření jsou v mapě zobrazeny za oba typy regionů: za zóny havarijního plánování (ZHP) i regiony pracovní dojížděky (více viz úvod k souboru map). V mapovém listu je dále zobrazeno několik variant diferenciací území stanovených na základě (i.) dopravní dostupnosti největších měst, (ii.) vymezení vnitřní periferie podle charakteristik obyvatelstva, trhu práce a bytového fondu (Musil, Müller 2008) a (iii.) zón rezidenční suburbanizace v roce 2010 (Špačková a kol. 2012).

Z výsledků dotazníkového šetření mezi zaměstnanci EDU vyplývá, že celkem 74 % respondentů žijících ve sledovaném regionu považuje nalezení práce v oboru a regionu za spíše obtížné nebo obtížné (64 % respondentů vyjádřilo obdobný názor při zvažování hledání práce mimo současný obor činnosti).

Na otázku, zda respondenti zvažují v případě uzavření EDU přestěhovat se mimo region současného bydliště, odpovědělo celkem 25 % respondentů, že by o něm uvažovali nebo spíše uvažovali (viz graf 7.1). Oproti scénáři zachování aktivity elektrárny se tedy podíl těchto mobilních respondentů výrazně zvýšil a naopak se snížil podíl stabilních respondentů z 93 % na 68 %. Přesto můžeme konstatovat, že je podíl těch, kteří by uvažovali o stěhování, překvapivě poměrně nízký a je například obdobný při srovnání s výsledky výzkumů, které se zabývaly výhledy migračního chování obyvatel a zkoumaly obyvatelstvo na úrovni celé České republiky i konkrétních městských i předměstských lokalit (CVVM 2014; Temelová a kol. 2007; Kopečná, Špačková 2012; Temelová, Špačková 2013). Do jisté míry je to ovlivněno relativně vysokým podílem zaměstnanců ve starším produktivním věku, kteří očekávají relativně brzký odchod do důchodu a o riziku ztráty pracovního místa nemusí uvažovat.

Obrázek 7.1: Odpověď na otázku: „Máte v plánu se v případě uzavření EDU přestěhovat za práci mimo region?“

Zdroj: Dotazníkové šetření 2015, N=273

Kromě samotného podílu respondentů, kteří při ukončení činnosti EDU zvažují přestěhování do jiného regionu Česka, je vhodné rovněž zhodnotit jejich sociodemografickou strukturu. Ukazuje se, že strategie migrace je více pravděpodobná v případě vzdělanějších respondentů (významněji v případě vysokoškolsky vzdělaných obyvatel) a osob v mladším produktivním věku (častěji do 40 let; viz tabulka 7.1). Skupina potenciálně se stěhujících respondentů je tak tvořena především mladšími a vzdělanějšími osobami. Tyto výsledky jsou v souladu s obecně vyšší mobilitou těchto dvou skupin obyvatelstva, kterou pozorujeme i na celostátní úrovni. Vysoká stabilita starších respondentů je způsobena již zmíněným očekávaným odchodem do důchodu. Je však rovněž nutné zdůraznit, že přes relativně vyšší podíl více vzdělaného obyvatelstva (v porovnání s ostatními kategoriemi), které zvažuje migraci do jiného regionu, většina respondentů z této skupiny vyjádřila odhodlání v regionu setrvat a i mezi stabilními respondenty je například poměrně vysoký podíl vysokoškoláků (i když v průměru ve vyšším věku). Z hlediska profesní struktury je možné říci, že pravděpodobně více mobilní budou směnovní zaměstnanci EDU, kteří jsou vysoce specializovaní, a jejich práce je přímo navázána na jadernou energii; tato skupina je rovněž poměrně skeptická k nalezení práce v oboru. Mezi pohlavími výrazné rozdíly nalezeny nebyly.

Tabulka 4.8: Vzdělanostní a věková struktura respondentů podle jejich úvahy se přestěhovat mimo region v případě uzavření EDU

Charakteristika		Úvaha přestěhovat se do jiného regionu Česka - podíl respondentů v dané věkové/vzdělanostní kategorii					Počet respondentů
		Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím	
Vzdělanost	Středoškolské bez maturity	14 %	7 %	21 %	57 %	0 %	14
	Středoškolské s maturitou	8 %	12 %	24 %	49 %	6 %	140
	Vysokoškolské	12 %	19 %	23 %	38 %	8 %	118
Věk	Do 30 let	13 %	27 %	40 %	13 %	7 %	31
	31-40 let	13 %	25 %	20 %	38 %	5 %	70
	41-50 let	11 %	20 %	28 %	32 %	9 %	138
	51-60 let	9 %	7 %	21 %	56 %	7 %	167
	61 a více let	0 %	0 %	8 %	92 %	0 %	22
Celkem		10 %	15 %	23 %	45 %	7 %	273

Zdroj: Dotazníkové šetření 2015

Poznámka: Pouze respondenti s uvedenými odpověďmi na otázku, N=273.

Vzhledem k periferní poloze sledovaného území můžeme tedy při ukončení činnosti EDU očekávat zhoršení migračních poměrů. V obcích, které jsou nyní schopné získávat migrací obyvatelstvo v mladším produktivním věku, by pravděpodobně postupně došlo k obrácení tohoto trendu. Je možné předpokládat, že by odešla část stávajících mladých a vzdělanějších obyvatel, kteří by v regionu nenašli pracovní uplatnění. Rovněž by region přestal být atraktivní pro přicházející mladé, zejména vysokoškolsky vzdělané, lidi. Hrozí tedy, že v regionu bude zůstat pouze starší obyvatelstvo, což pozorujeme i v dalších regionech vnitřní periferie. Naopak nelze očekávat prudké zhoršení vzdělanostní struktury místního obyvatelstva. Spíše je možné říci, že vzhledem k možnému relativně nízkému podílu obyvatel, kteří by zaujali strategii přestěhování do jiného regionu, bude proměna migračních vzorců spíše pozvolná a bude se projevat v různých částech regionu s odlišnou intenzitou. V některých obcích může dojít k oslabení sociálního a lidského kapitálu a útlumu společenského života a rozvoje obcí; v jiných tento proces nebude tak intenzivní.

Literatura

KOPEČNÁ, M., ŠPAČKOVÁ, P. (2012): Rezidenční stabilita obyvatel pražského zázemí: případová studie obce Říčany u Prahy. In Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, s. 206-228.

MUSIL, J., MÜLLER, J. (2008): Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 44, č. 2, s. 321-348.

ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M., NOVÁK J., KŘIVKA M. (2012): Zóny rezidenční suburbanizace 2010. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

TEMELOVÁ, J., OUŘEDNÍČEK, O., NOVÁK, J., PULDOVÁ, P. (2007): Socioekonomická analýza sídliště Kročehlavy v Kladně. Výzkumná zpráva. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

TEMELOVÁ, J., ŠPAČKOVÁ, P. (2013): Rezidenční stabilita obyvatel pražských suburbií. Případová studie mikroregionu Dolnobřežansko. Urbanismus a územní rozvoj XVI (6): 9-14.

Zdroje dat

CVVM (2014): „Databáze sociálněgeografických ukazatelů reflektujících postoje obyvatelstva Česka“. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha.

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ (2015): Dotazníkové šetření mezi zaměstnanci ČEZ a pracovníky subdodavatelů Jaderné elektrárny Dukovany. Přírodovědecká fakulta UK, Praha.

EDU (2015): Interní data EDU o počtu a struktuře zaměstnanců Jaderné elektrárny Dukovany.